

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, доцента
Борщ Вікторії Ігорівни на дисертаційну роботу
Драгунова Дмитра Миколайовича на тему
«Фінансові інструменти стратегічного розвитку сфери охорони
здоров'я в умовах цифрової економіки»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
галузі знань 07 Управління та адміністрування

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Ефективність функціонування сфери охорони здоров'я визначається її спроможністю до своєчасного та повного забезпечення населення якісними медичними послугами, що перебуває в площині знаходження відповідності рівня її фінансового забезпечення наявним потребам у стратегічному розвитку техніко-технологічної та інфраструктурної складової, формування висококваліфікованого кадрового потенціалу.

Охорона здоров'я здійснює комплексний вплив не лише на якість і тривалість життя населення, але також формує базисні передумови стратегічного розвитку національної економіки, визначає її конкурентоспроможність, здатність формувати необхідний потенціал для вчасного реагування на можливі виклики оточуючого середовища. Саме тому, спроможність держави забезпечити ефективне функціонування сфери охорони здоров'я в сучасних умовах набуває стратегічного значення, а отже актуалізуються зазначені проблеми в умовах глобалізації та розвитку цифрової економіки.

Таким чином, теоретико-методологічне та практичне значення проблеми пошуку та обґрунтування практичного використання ефективного

інструментарію фінансового забезпечення стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки, її актуальність, наявність низки невирішених проблем і недосконалість методології їх вирішення дозволяють говорити про актуальність теми і важливе значення отриманих результатів дисертаційної роботи Драгунова Д. М.

Тематика дисертаційної роботи пов'язана з науково-дослідними планами Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема, є складовою науково-дослідних тем кафедри фінансів, банківської справи та страхування, а саме: «Стратегічні пріоритети та механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (державний реєстраційний номер ДР № 0118U004407) та «Теоретико-прикладні аспекти фінансових стимулів розвитку суб'єктів господарювання в умовах нестационарної економіки» (державний реєстраційний номер ДР №0118U004408), під час виконання яких автором обґрунтовано фінансовий інструментарій стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

Теоретичні положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертаційній роботі та опубліковані дисертантом у наукових працях, повною мірою відповідають усім нормативним вимогам, що висуваються до подібного роду наукових досліджень. Належний рівень їх обґрунтованості забезпеченено, з однієї сторони, професійним вирішенням дисертантом наукових завдань та повною відповідністю предметної спрямованості дисертації паспорту спеціальності 072 – фінанси, банківська справа та страхування, а з іншої – достатньо диверсифікованою структурою географічних напрямів апробації одержаних результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Водночас сформульовані

дисертантом положення наукової новизни повною мірою відображають його внесок у розвиток економічної науки та досліджувану проблематику.

Підтвердженням достовірності отриманих дисертантом концептуальних положень і висновків дисертаційної роботи є глибоке опрацювання ним значного масиву даних, узагальнених в результаті проведення досліджень національних і іноземних вчених-економістів з проблематики фінансового забезпечення та стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки, аналітичними матеріалами міжнародних організацій, теоретичними й методичними розробками національних і іноземних вчених, офіційними матеріалами інших організацій, які мають прямо чи опосередковано здійснюють вплив на стан галузі.

Досягнення мети дисертаційної роботи забезпечено використанням низки методів наукового дослідження, а саме: історичного методу, методу аналогії і порівняльного аналізу, методу теоретичного узагальнення, системного методу, абстрактно-логічного методу.

Розв'язання поставлених у роботі завдань проводилося з використанням системного підходу до поглиблення методологічних зasad фінансового забезпечення стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки, зокрема під час застосування методів групування, обробки статистичних та аналітичних матеріалів, підготовки висновків.

Основні положення дисертації опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 21 науковій праці, серед яких 4 статті - у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових (особисто автору належить 1,6 друк. арк.), 1 стаття - у зарубіжних наукових періодичних виданнях (особисто автору належить 0,45 друк. арк.), 2 - розділи у колективних монографіях (особисто автору належить 1,1 друк. арк.), 14 праць аprobacійного характеру (тези доповідей) - у збірниках (наукових доповідей), оприлюднених на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, (особисто автору належить 1,45 друк. арк.), з них відповідають вимогам п.11. «Порядку проведення експерименту з

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167 - 5 публікацій. Загальний обсяг опублікованих праць складає 5,75 друк. арк., з них особисто автору належить 4,3 друк. арк. Аналіз наукових публікацій здобувача дає змогу зробити висновок про те, що представлені в них наукові положення, є результатом самостійної роботи.

Дисертація Драгунова Д.М. є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що характеризується логічною послідовністю сформульованих в ній положень, а також обґрунтованістю висновків та цінністю практичних рекомендацій. Дисертаційна робота складається із трьох розділів, які змістово між собою пов'язані і в повній мірі на теоретичному рівні розкривають актуальність та новизну теми дослідження, а також самостійну наукову позицію автора щодо формулювання ключових положень та рекомендацій з обраної проблематики. Кожен розділ дисертації завершується лаконічними висновками, в яких відображені основні здобутки автора в межах питань, які досліджуються у розділі.

Дисертаційне дослідження виконане з дотриманням норм академічної добросовісності. Порушення норм академічної добросовісності у будь-яких проявах (формах) не виявлено.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

Аналіз тексту дисертаційної роботи Драгунова Д.М. свідчить, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором, мають достатній рівень теоретичної обґрунтованості. У роботі належним чином проаналізовано широкий спектр наукових поглядів та підходів, що дозволило автору здійснити якісне дослідження набутих економічних знань із питань поглиблення фінансового інструментарію стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки.

Основні наукові положення сформульовані дисертантом самостійно та відображають його особистий внесок у досліджувану проблематику. Водночас дисертаційна робота характеризується оригінальним авторським підходом у реалізації мети дослідження – обґрунтування теоретико-методичних зasad та розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації інструментарію фінансового забезпечення стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки.

Найбільш суттєвими науковими результатами, що засвідчують особистий внесок автора у розробку досліджуваної проблеми і характеризують наукову новизну його роботи, є наступні:

1. У дисертації автором здійснено узагальнення особливостей організації фінансових відносин у процесі становлення та розвитку сфери охорони здоров'я провідних країн світу, що дало можливість деталізувати взаємозалежності та взаємозв'язки в межах категоріального поля теорії фінансового забезпечення, запропонувати класифікацію фінансового забезпечення національної сфери охорони здоров'я (с.48-50).

2. Дослідження економічної природи фінансового забезпечення та узагальнення наукових підходів та поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених щодо економічної сутності категорії «фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я» дало змогу автору сформулювати його власне трактування з виокремленням її специфічних ознак та обґрунтуванням провідної ролі у функціонуванні даної сфери (с. 54-55).

3. У другому розділі дисертаційної роботи автором доведено, що сфера охорони здоров'я є однією з ключових галузей національної економіки, результативність функціонування якої визначає тривалість життя населення, продуктивність його праці, а отже і результативність функціонування національної економіки в цілому (с. 94-96). На основі аналізу сучасного стану національної охорони здоров'я автором обґрунтовано наявність невідповідності фактичного рівня фінансового забезпечення даної сфери наявним потребам у фінансуванні, що виступило каталізатором множини

негативних тенденцій в даній сфері: скорочення кількості медичних установ та зниження рівня доступності медичних послуг (с. 99-100), низька тривалість життя населення (с. 101-102), відсутність належного рівня превентивної медицини, втрата кваліфікованих кадрів галузі (с. 107-108), значне технологічне відставання національної охорони здоров'я від аналогічних в провідних країнах світу. У результаті аналізу автором наголошено на недостатності фінансування, що є основною перешкодою у процесі функціонування сфери охорони здоров'я (с. 140-145).

4. Узагальнення концептуальної системи принципів, методів та підходів до фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я дозволило автору комплексно розкрити його сутність та значення в процесі забезпечення належної доступності та якості медичних послуг населенню, забезпечені економічного розвитку, як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі (с. 150-152). Це дало можливість автору запропонувати власний підхід до побудови концептуальної схеми механізму стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах становлення цифрової економіки в Україні (с. 168-169).

5. Заслуговує на увагу розроблена автором концептуальна схема механізму фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки, що спрямована на забезпечення фінансовими ресурсами її стабільного функціонування, формування передумов для її довгострокового розвитку. Практична реалізація запропонованого механізму спрямована на формування фінансового підґрунтя необхідного для наближення стандартів медичного обслуговування населення України до світового рівня (с. 175-176).

6. Цікавим у науковому плані є концептуальний підхід автора та запропоновані системні заходи реформування сфери охорони здоров'я України з метою її комплексного розвитку: зміни парадигми фінансового забезпечення даної сфери за залишковим принципом; формування конкурентного ринку медичних послуг; забезпечення належного

матеріально-технічного оснащення закладів охорони здоров'я; впровадження механізмів державно-приватного партнерства між державними, комунальними та приватними закладами (с.181-182).

Отже, зміст дисертаційної роботи та розкриті у ній пункти наукової новизни мають фундаментальну теоретичну і практичну значущість як для економічної науки в цілому, так і споріднених з нею за об'єктом напрямів наукової думки.

Наукове та практичне значення одержаних результатів

Наукове та практичне значення сформульованих у дисертації автором теоретичних положень, висновків і рекомендацій полягає в тому, що вони можуть бути безпосередньо використані у науково-дослідній роботі, навчальному процесі, а також у практичній діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Одержані результати знайшли своє відображення у діяльності Міністерства соціальної політики України під час обґрутування доцільності впровадження обов'язкового медичного страхування, розвитку інноваційних підходів та створення сприятливого інвестиційного середовища (довідка №3014/02-21/3 від 17.02.2021 р.); Комунального некомерційного підприємства «Пологовий будинок» Чернігівської міської ради під час розробки заходів щодо обґрутування системи фінансових інструментів стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки (довідка №01-06 від 18.11.2020 р.); Поліського фонду міжнародних та регіональних досліджень щодо фінансового забезпечення інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я України (довідка №02/1-03 від 12.02.2020 р.); Комунального некомерційного підприємства «Чернігівський медичний центр сучасної онкології» Чернігівської обласної ради у процесі обґрутування системи заходів оптимізації обсягів фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я (довідка №03/1-06 від 23.02.2021 р.).

Окремі теоретичні та науково-методичні положення дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес Національного університету «Чернігівська політехніка» під час викладання курсів «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва», «Фінансові технології» (довідка № 202/08-1012 від 31.12.2020 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Під час виконання дисертаційної роботи здобувач показав здатність визначити наукову проблему та обґрунтувати шляхи її розв'язання, вміння застосовувати широкий спектр методів і прийомів для економічного дослідження, що характеризує його як сформованого науковця, здатного самостійно здійснювати наукові дослідження. Разом з тим, у роботі можна помітити недостатньо розроблені, а тому дискусійні положення, які потребують додаткового обґрунтування.

1. У першому розділі дисертаційної роботи автором (п.п. 1.1) здійснено виокремлення характерних особливостей моделі фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я, які складаються з сукупності компонентів. Головним недоліком даної моделі є відсутність у ній обґрунтування сутності та взаємозв'язку цих складових. Автору доцільно було б більшу увагу приділити ролі кожного з учасників даної моделі у процесі фінансування охорони здоров'я, а також обґрунтувати наявний фінансовий інструментарій їх взаємодії (с. 50-53).

2. У другому розділі дисертаційної роботи «Аналіз сучасного стану сфери охорони здоров'я в Україні в умовах цифрової економіки» автором дисертаційної роботи досить детально здійснено аналіз ключових макроекономічних та галузевих тенденцій, проте недостатньо уваги було приділено позитивному та негативному досвіду впровадження державних цільових програм.

3. На думку опонента, автору доцільно було б, виокремлюючи у другому розділі рівні фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я, більш детально охарактеризувати критерії, які були покладені в основу такого виокремлення (с. 131-133), що дозволило б більш чітко визначати рівень фінансового забезпечення даної сфери, оцінювати наявність фінансового потенціалу для майбутнього стратегічного розвитку.

4. Необхідно підтвердити, що розроблений автором науково-методичний підхід до удосконалення прикладного фінансового інструментарію стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки, який полягає у формуванні передумов для її належного фінансування з метою інноваційного розвитку та підвищення якості медичних послуг, в основі якого автором обґрунтовано доцільність впровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування населення як ключового фінансового інструменту її стратегічного розвитку – є нагальною і необхідною науково-прикладною розробкою у контексті розв'язання проблем щодо удосконалення фінансового інструментарію стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки. Однак, на наш погляд, потребує додаткової конкретизації можливість та вагомість впливу авторського інструментарію, інкорпорованого до вказаного методичного підходу, на забезпечення результативності стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я на сучасному етапі його функціонування (с.150-151).

5. У третьому розділі дисертаційної роботи автором запропоновано системні заходи реформування сфери охорони здоров'я в Україні, вагомим серед яких є формування умов для впровадження механізмів державно-приватного партнерства між державними, комунальними та приватними закладами. На нашу думку, автору доцільно було б більш детально обґрунтувати доцільність впровадження даного механізму реалізації державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я в частині визначення економічного, соціального, інституціонального ефектів

внаслідок перерозподілу повноважень між державою і організаціями охорони здоров'я (с. 180-183).

6. У третьому розділі дисертаційної роботи (с. 193) автором зазначається, що впровадження сучасних інформаційних технологій є однією із об'єктивних складових забезпечення стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я. Проте, додаткових пояснень потребують змістовність використання таких інформаційних технологій розвитку сфери охорони здоров'я як: телемедицина, Big Data, штучний інтелект та інші. У цій відповідності слід було б автору пояснити доцільність застосування саме цих інформаційних технологій, можливі джерела фінансового забезпечення впровадження даних технологій, а також оцінки результативності їх впровадження.

Наведені зауваження та рекомендації не зменшують теоретичну та практичну цінність дослідження Драгунова Д. М., а лише доповнюють та глибше розкривають сутність обраної проблематики.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Драгунова Д.М. на тему «Фінансові інструменти стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки» є завершеним, самостійно виконаним та логічно побудованим науковим дослідженням. Робота містить оригінальне вирішення наукового завдання щодо удосконалення інструментарію фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки. Актуальність, наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертаційної роботи, ступінь обґрунтованості у ній методологічних положень, висновків і рекомендацій засвідчують високий рівень професійної кваліфікації і наукову зрілість дисертанта, а опубліковані ним наукові праці повною мірою відображають основні положення дисертації.

Виходячи з вищевикладеного, вважаю, що за своїм змістом,

структурою та оформленням дисертація повною мірою відповідає паспорту спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування та чинним вимогам п. 9, 10, 11, 12 Постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 р. «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» зі змінами внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 979 від 21.10.2020, а її автор – Драгунов Дмитро Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування (галузь знань 07 Управління та адміністрування).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент
проректор з перспективного розвитку
Одеського національного
 медичного університету
Міністерства охорони
 здоров'я України

Вікторія Борщ

Підпись д. екон.н. Борщ В.І.
ЗАСВІДЧУЮ:
Вчений секретар ОНМедУ,
професор

О.Л.Аппельханс

